

Beynəlxalq səviyyədə cəzasız qalan erməni cinayətkarlığı

Vətən müharibəsindən 4 ildən çox vaxt keçir. 4 il öncə Azərbaycan torpaqlarını zəbt etmiş qəsbkar ölkədən də çox onun havadarlarının yaratdığı maneələri aşaraq böyük Zəfər qazandı. 2020-ci ildə Ermənistan silahlı qüvvələrinin növbəti təxribatı nəticəsində başlayan və 44 gün davam edən Vətən müharibəsi həm də ölkəmiz üçün iki əsrlik gedişatı dəyişdi.

Ermənistan işğal etdiyi Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru xarabalığa çevirmişdi. İşğalçı ölkənin silahlı qüvvələri həmin ərazilərimizdən hərbcilərimizi, mülkü insanlarımızı atəşə tuturdular. Havadarları isə sülh danışıqlarına vəsiqəçilik adı ilə, yalnız işğal müddətini uzatmağa cəhd göstərirdilər. Azərbaycan dövləti və xalqı isə öz ərazilərini düşmənə güzəştə getmək niyyətində deyildi. Prezident İlham Əliyev qətiyyətlə bildirirdi: "Biz Azərbaycan ərazisində ikinci erməni dövləti yaradılmasına imkan verməyəcəyik".

Dövlətimizin başcısı necə demişdisə elə də oldu. Azərbaycan Qarabağ və Şərqi Zəngəzuru işğalçılardan azad etdi. 2023-cü ildə aparılan antiterror əməliyyatı isə işğalçı ölkəyə son zərbəmiz oldu. Azərbaycan Ordusu ölkəmizdən ayağını çəkməmiş bəd xislətli Ermənistan silahlı qüvvələrinin tör-töküntülərini və erməni separatçılarını ərazilərimizdən qovaraq suverenliyimizi bərpa etdi. Bu qələbələr Azərbaycan xalqını ən böyük səadətinə çatdırdı. İşğal tarixlərini könlü qübarlı, gözü yaşlı qeyd edən xalqdan qalib xalqa çevrildik.

Vətən müharibəsindən illər ot-sə də, Ermənistan 2020-ci ilin noyabrında imzaladığı üçtərəfli Bəyanata tam şəkildə əməl etmir. Minaladığı ərazilərimizin dəqiq xəritəsini belə vermir. Nəticədə həmin minalar soydaşlarımızın faciəsinə səbəb olur. Və hələ də neçə-neçə azərbaycanlı illərdir ki, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən əsir, girov götürülən doğmalarının son taleyindən xəbərsizdir. Azərbaycan Respublikasının Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasında Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində 3983 nəfər itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatla alınıb. Onlardan 3977 nəfəri XX əsrin 90-cı illərində, yəni Birinci Qarabağ müharibəsində, 6 nəfəri isə 2020-ci ildə baş vermiş 44 günlük Vətən müharibəsində itkin düşüb. İtkin düşmüş 3983 nəfərdən 3209-u hərbcisi, 774-ü mülki şəxslərdir.

Bu barədə Azərbaycan Respublikasının Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası tərəfindən İtkin düşmüş şəxslər üzrə Beynəlxalq Komissiya (Inter-

national Commission on Missing Persons - ICMP) "Azərbaycan Respublikasında itkin düşmüş şəxslərin axtarışı üzrə qiymətləndirmə hesabatı"nın təqdimat mərasimində məlumat verilib. Tədbirdə çıxış edən dövlət komissiyasının katibi Qəzənfər Əhmədov onu da diqqətə çatdırdı ki, itkinlərdən 3698-i kişi, 285-i qadındır. Bu müddət ərzində 1702 nəfər əsir və girovluqdan azad olunmuş şəxs kimi dövlət komissiyasında qeydiyyatla alınıb ki, onlardan 419-u hərbcidir: "2020-ci ildə 44 günlük müharibədən və 2023-cü ildə həyata keçirilmiş antiterror tədbirlərindən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə itkin vətəndaşlarımıza aid məzar yerlərinin müəyyən olunması, zəruri qazıntı və ekshumasiya işlərinin aparılması Prezident İlham Əliyevin dövlət komissiyasının qarşısına qoyduğu ən ümdə vəzifədir. Bu məqsədlə 2021-ci ilin fevral ayından etibarən həmin ərazilərdə itkin düşmüş şəxslərə aid edilən məzar yerlərinin axtarışı, qazıntısı, ekshumasiya və aşkarlanmış meyit qalıqlarının eyniləşdirilməsi prosesinə intensiv şəkildə başlanılıb. Son məlumata əsasən, 688 itkin düşmüş şəxsə aid olduğu ehtimal edilən meyit qalıqları aşkarlanıb. Meyit qalıqları 3 istiqamət üzrə müəyyən olunub. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılmış qazıntılar zamanı aşkarlanmış 23 kütləvi məzarlıqdan 187 şəxsə, həmin ərazilərdə aparılan genişmiqyaslı tikinti-quruculuq işləri və həyata keçirilmiş digər təxirəsalınmaz tədbirlər nəticəsində 309 şəxsə, Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı şəhid olmuş və respublikanın 15 şəhər və rayonunun ərazisində yerləşən 23 qəbiristanlıqda tanınmadan dəfn edilmiş naməlum şəhid məzarlarından 192 nəfərə aid meyit qalıqları ekshumasiya olunub. Həmin vaxtadək aşkarlanmış meyit qalıqlarının məhkəmə molekulyar-genetik ekspertizasının nəticəsi olaraq, Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşmüş şəxslərdən 165 nəfərin şəxsiyyəti eyniləşdirilərək ictimaiyyətə açıqlanıb, ailələrinə təhvil verilib, qanunvericiliyin tələblərinə və milli-dini ənənələrə uyğun dəfn edilib".

1988-ci ildən etibarən Ermənistanın Azərbaycana qarşı irəli sürdüyü əsassız ərazi iddiaları və həyata keçirdiyi işğal faktı ilə bağ-

lı ölkəmizin silahlı münaqişəyə cəlb edildiyini və bunun nəticəsində genişmiqyaslı humanitar fəlakətlə üzləşdiyini xatırladan Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti rəisinin müavini, general-leytenant Şərafət Həsənov açıqladı ki, hərbi əməliyyatlar nəticəsində 19 mindən çox vətəndaşımız öldürülüb və ya itkin düşüb, 65 mindən artıq insan müxtəlif bədən xəsarətləri alıb. 900-dən çox yaşayış məntəqəsi tamamilə dağıdılıb, ərazilərin infrastrukturuna və ekologiyasına 10 milyard dollarlarla ölçülən ziyan vurulub, 10 min hektarlarla ərazi mina və partlamamış hərbi sursatlarla çirkləndirilib.

Münaqişə davam etdiyi müddətdə Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən etnik təmizləmə və soyqırımı cinayətləri törədildiyini, mülki azərbaycanlı əhalinin kütləvi şəkildə qətlə yetirildiyini, əsir-girov götürüldükdən sonra qeyri-insani şəkildə saxlanılaraq dəhşətli işgəncələrə və məhrumiyyətlərə, humanizm prinsiplərindən kənar rəftara məruz qoyulduğunu qeyd edən rəis müavini bütün bu halların vətəndaşlarımızın itkin düşməsinə və taleyinin bu günə kimi qeyri-müəyyən qalmasına səbəb olduğunu nəzərə çatdırdı: "İtkin düşmüş mülki şəxslərdən 75 nəfəri yetkinlik yaşına çatmamışlar, 116-sı qadın, 315-i isə yaşlı insanlardır. İstintaqla sübut edilib ki, 170 azərbaycanlı əsir Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən işgəncələrlə öldürülüb. İtkin düşmüş şəxslərin taleyinə aydınlıq gətirilməsi yaxın illərdə bizim ən vacib vəzifələrimizdən biridir. Azərbaycan Respublikasının Əsir və itkin düşmüş girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar dövlət komissiyası tərəfindən qısa müddətdə bu sahədə müəyyən işlər həyata keçirilsə də, bir sıra amillər itkin düşmüş şəxslərin taleyinin müəyyən edilməsi işinə mane olur. Belə ki, 30 illik işğal dövründə ərazilər mina və partlamamış sursatlarla həddindən artıq çirkləndirilib. Bunun nəticəsidir ki, hərbi əməliyyatlar başa çatdıqdan sonra hazırkı dövrdə həmin ərazilərdə mina partlayışı ilə bağlı 231 hadisə qeydə alınıb, nəticədə 70 nəfər həlak olub, 314 nəfər yaralanıb".

Göründüyü kimi, faktlar olduqca dəhşətlidir. Bunlar erməni vandalizminin, erməni vəhşiliyinin müdhiş nəticələridir. Və o da unudulmamalıdır ki, Ermənistan beynəlxalq səviyyədə məsuliyyətə cəlb edilmədiyi, əməllərinə görə cəzalandırılmadığı üçün bu cinayətləri törədib.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"